

Asia: VN/27997/2023

Lausuntopyyntö Kansallisesta ruokastrategiasta 2040

Luku 3.1: Reiluus ja kannattavuus

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.1: Kannattavuus ja reiluus

Yleisesti ohjenuorana tulisi olla ketterät, selkeät ja kustannustehokkaat toimenpiteet, jotka parantavat suomalaisen ruokaketjun kilpailukykyä eivätkä ainakaan heikennä sitä.

Strateginen tavoite 1: Arvonlisä jakautuu aiempaa tasaisemmin ruokaketjussa

Huomioita ja havaintoja

Alan yrityksistä on pieniä ja keskisuuria 98 prosenttia, ja nämä tuottavat noin puolet kaikesta ruoasta (liikevaihdosta). Lihaketjussa kärsitään kotimaisen raaka-aineen osalta oligopolitilanteesta. Lihanhankinta ja teurastus on rajusti keskittynyt (erityisesti sianliha ja broiler käytännössä vain 3 yritystä).

Elintarvikemarkkinavaltuutetun toimisto tekee erittäin tärkeää työtä. Suurin osa työstä tapahtuu ohjauksen ja neuvonnan ja yritystutkimusten alalla.

Strateginen tavoite 2: Ruokavienti ja kansainvälinen kilpailukyky kasvaa

Huomioita ja havaintoja

Jos elintarviketeollisuus ja alkutuotanto on Suomessa liian kallista, omavaraisuus heikkenee.

Lihajalosteiden vienti voidaan tuplata sujuvoittamalla raaka-aineen tuonnin pullonkauloja.

Pakkausmerkintäsäädösten tulee olla EU-tasoisia.

Elintarvikeviennin toiminnoissa tulee ylläpitää pk-yrityksille räätälöityä tukea. Ruokaviennin lisäksi voisi panostaa elintarviketeollisuuden koneiden, laitteiden ja osaamisen vientiin.

Strateginen tavoite 3: Ruoka-ala on houkutteleva ja reilu

Huomioita ja havaintoja

Kynnystä ruokaketjun ammatteihin tulisi alentaa sekä oppilaitoksissa että yritysten omistajanvaihdosten osalta (sekä sukupolvenvaihdokset että muut yrityskaupat).

Lihaketjussa kärsitään kotimaisen raaka-aineen osalta oligopolitilanteesta. Tilannetta parantaisi erityisesti teurastamoiden lihantarkastusmaksujen uudistaminen kilpailuneutraaleiksi.

Porotaloudessa isoja haasteita eläinrekisterin puutteen ja kenttäteurastusmahdollisuuden takia. Tukijärjestelmää tulisi muuttaa (ilman budjettivaikutusta valtiolle) Norjan ja Ruotsin mallin mukaiseksi teurastustueksi. Tuen saisi teurastamossa teurastetusta ja lihantarkastetusta ruhosta.

Riskiperusteisuutta tuontiraaka-aineen valvontaan. Jäljitettävyys- yms. valvontaa tulisi kohdistaa nykyistä enemmän riskiyrityksiin (ammattikeittiöt) ja harmaan ja pimeän tuonnin toimijoihin. Valvontaa voisi hyvin keventää niiden yritysten osalta, joilla on vakiintuneet kauppasuhteet ja sertifioidut elintarviketurvallisuusjärjestelmät.

Strateginen tavoite 4: Tuotantoeläinten hyvinvointi lisääntyy ja lisää väliotsikko

Huomioita ja havaintoja

Suomen ruokaketjun kannalta on erittäin tärkeää, ettei tehdä muuta EU-aluetta kalliimpia tai tiukempia säästöjä. Nämä vain johtavat siihen, että heikennetään kotimaisen ketjun kilpailukykyä.

Salmonellavapaus on sinänsä kannatettavaa, mutta se ei saa muodostaa tuonnin estettä.

Strateginen tavoite 5: Reilu datatalous luo arvoa ruokajärjestelmään

Huomioita ja havaintoja

Kuka maksaa digitalisaation, ja kuka kerää hyödyn? pk-yritykset on pidettävä mukana. Käyttäjäturvallisuus huomioitava.

Elintarviketurvallisuusjärjestelmien (sertifioidut GFSI-järjestelmät) hyödyntäminen julkisessa valvonnassa säästäisi sekä valtion ja kuntien että elinkeinon voimavaroja. Tähän on jo säädöspohja voimassa ja Ruotsin ja Tanskan esimerkit.

Ruokaviraston olisi hyvä etsiä yhteiskunnan muilta toimialoilta hyviä käytäntöjä (trafi, maanmittauslaitos) tietojärjestelmien kehittämiseen. Käyttäjäturvallisuus on huomioitava jo kehittämisvaiheessa (demot elinkeinon kokeiltavaksi?). Järjestelmien tulee olla selkeitä, ketteriä ja kustannustehokkaita. Esimerkiksi eläinrekisterin osalta EU-toimeenpanoasetus määrittelee, ettei saa aiheuttaa kohtuuttomia kustannuksia.

Luku 3.2: Huoltovarmuus

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.2: Huoltovarmuus

Kuluttajan mahdollisuus hankkia kohtuuhintaisia elintarvikkeita on kansanterveyden ja huoltovarmuuden ydin. Jos elintarviketeollisuus ja alkutuotanto on Suomessa liian kallista, omavaraisuus heikkenee. Kohtuuhintaisuus on lausuntotekstissä mainittu vain yhden kerran (s. 6).

Huoltovarmuuskeskuksen toiminta on laajennettava myös pk-yritysten hyödynnettäväksi. Nykyisellään pooliin pääsy on suljettua. Digitalisaatio mahdollistaisi monen kokoisten yritysten mukanaolon huoltovarmuustyössä.

Lammastalous on erittäin hyvä huoltovarmuuden kannalta. Lammas on vaatimaton eläinsuojien ja rehun suhteen, sikiää hyvin ja kasvaa nopeasti teuraskypsäksi. Lihantuotannon turvaamiseksi ja kasvattamiseksi on säilytettävä teuraskaritsan laatupalkkio.

Strateginen tavoite 1: Riskienhallinta vahvistuu ruokajärjestelmässä

Huomioita ja havaintoja

Afrikkalainen sikarutto varautumisharjoittelussa olisi hyödynnettävä Ruotsin mallia. Siellä (toisin kuin Virossa) järeät toimet nopeasti, ruhojen hävittämisessä polttolaitteet tuodaan maataloille. Honkajoki ei vedä isoja määriä, kuljettamisesta riski.

Hullun lehmän tauti vie resurssit. Suomen tulisi kansallisesti edistää EU-tasoista TSE-säädösten reipasta keventämistä. Kustannukset riskimateriaalin talteenotosta, logistiikasta ja hävittämisestä ovat huikeat, ja hyötyyn nähden täysin kohtuuttomat.

Eri kokoisten maatilojen jatkuvuus tulisi turvata. Isot tilat ja teurastamot ovat riski eläintautitilanteessa.

Pohjavesien turvallisuus ja vesitalous yleisesti on turvattava.

Strateginen tavoite 2: Ruuantuotannon jatkuvuus turvataan

Huomioita ja havaintoja

Pk-yritysten rooli. Alan yrityksistä on pieniä ja keskisuuria 98 prosenttia, ja nämä tuottavat noin puolet kaikesta ruoasta (liikevaihdosta).

Teurastamoita tulisi olla riittävästi eri puolilla maata. Tämä toteutuu parhaiten uudistamalla lihantarkastuksen maksut kilpailuneutraaleiksi, jolloin markkinatalous alkaa hoitaa asiaa.

Teurastuksen sivutuotteita ja erityisesti korkeimman riskiluokan materiaaleja tulisi voida käsitellä useissa pisteissä eri puolilla Suomea. Nykyinen Honkajoki Oy:n monopoli on riski paitsi huoltovarmuuden myös kilpailuoikeuden kannalta.

Strateginen tavoite 3: Tuotantopanosten omavaraisuusaste nousee

Huomioita ja havaintoja

Kotieläintuotannon merkitys ruokaketjun sivutuotteiden hyödyntämisessä sekä fossiilisten tuontilannoitteiden korvaamisessa on valtava.

Ruokaketjulla on iso potentiaali myös fossiilisten polttoaineiden korvaajana.

Luku 3.3: Luonnon kantokyky

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.3. luonnon kantokyky

Kestävä ruoka on kohtuuhintaista ja helposti saatavissa. Paikallisuus pk-yritysten rooli on ratkaisevan tärkeä. Yleisesti ohjenuorana tulisi olla ketterät, selkeät ja kustannustehokkaat toimenpiteet, jotka parantavat suomalaisen ruokaketjun kilpailukykyä eivätkä ainakaan heikennä sitä.

Strateginen tavoite 1: Ruokaketjun ilmastovaikutukset vähentyvät

Huomioita ja havaintoja

Kotieläintuotannon merkitys maaperän hiilensidonnassa, ruokaketjun sivutuotteiden hyödyntämisessä sekä fossiilisten tuontilannoitteiden korvaamisessa on valtava.

Strateginen tavoite 2: Luonnon monimuotoisuus lisääntyy ja luonnontila paranee

Huomioita ja havaintoja

Märehtijöiden rooli on erittäin merkittävä. Laidunliha on ns. lippulaivatutuote. Lihakeskusliitto kyseenalaistaa tavoitetta, ettei Suomeen saisi tuoda tuotteita ja raaka-aineita, jotka lisäävät luontokatoa. Suomi on osa avointa EU-markkinaa, ja mahdolliset rajoitukset on toteutettava koko EU:n laajuisesti.

Strateginen tavoite 3: Ravinnepäästöt vähentyvät ja peltojen vesitalous paranee

Huomioita ja havaintoja

Uudistava viljely auttaa pitämään ravinteet pellossa.

Luku 3.4: Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.4. Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

Yleisesti ohjenuorana tulisi olla ketterät, selkeät ja kustannustehokkaat toimenpiteet, jotka parantavat suomalaisen ruokaketjun kilpailukykyä eivätkä ainakaan heikennä sitä.

Kuluttajan mahdollisuus hankkia kohtuuhintaisia elintarvikkeita on kansanterveyden ja huoltovarmuuden ydin.

Strateginen tavoite 1: Kotimaisten elintarvikkeiden käyttö lisääntyy ja ymmärrys ruokajärjestelmästä vahvistuu

Huomioita ja havaintoja

Noin puolet kuluttajista pitää ruoan alkuperää tärkeänä valintaperusteena. Pelkkä kotimaisuus ei auta, jos tuote ja ketju ei muuten ole kilpailukykyinen. Julkisten hankintojen perusteissa on otettava huomioon myös teollisuuden jalostusarvon osuus. Pelkän raaka-aineen alkuperän painottaminen johtaa kilpailullisiin ongelmiin.

Strateginen tavoite 2: Mahdollisuus terveelliseen ruokaan lisääntyy

Huomioita ja havaintoj

Lihan rooli ravitsemuksessa on keskeinen proteiinin (hyvät aminohapot oikeassa suhteessa), raudan, sinkin ja B-vitamiinin osalta. Lihantuotanto on osa luonnon kiertokulkua. Vastuullisuuden kannalta on välttämätöntä saada koko ruhot käyttöön, tässä lihajalosteilla on merkittävä rooli.

Ravitsemussuosituksat. Valtioneuvoston pyytämä vaikutusarvio on tehtävä huoltovarmuuden ja kansantalouden osalta ja tiedot julkistettava. Seuraavaan neuvottelukuntaan tulee nimittää myös ruokaketjuun perehtyneitä asiantuntijoita.

Strateginen tavoite 3: Ruoka on osa rikasta ja elävää ruokakulttuuria

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 4: Yhteisöllisyys ruuan ympärillä kasvaa ja vahvistaa hyvinvointia

Huomioita ja havaintoja

-

Luku 4: Kehitettävät valmiudet

Huomioita ja havaintoja lukuun 4 Kehitettävät valmiudet

Ruokaketjun merkitys tulisi nostaa esiin turvaamalla peruskoulun kotitalousopetus sekä riittävät resurssit keski- ja korkea-asteella.

Pk-yrittäjyys ja sen kannattavuuden varmistaminen on ensiarvoisen tärkeää, jotta voidaan saavuttaa hyvä tavoite kolminkertaistaa pk-yritysten liikevaihto.

Innovointiin ja tuottaviin investointeihin kannustaminen. Nykyisin liian suuri osa investoinneista liittyy regulaatioon tai muuhun pakolliseen. Verotusta ja rahoitustoimintaa tulisi uudistaa kannustavammaksi ja investointi- ja yritystukien jakautua tasaisemmin esim. maaseudun kehittämistukea saa Tuusulassa mutta ei Järvenpäässä.

Lihakeskusliitto kannattaa tavoitetta, että sääntelyä on kehitettävä ennakoivaksi ja kannustavaksi. Yhteiset lupaprosessit, yhden luukun periaate ja selkeä asiointi helpottavat erityisesti pk-yritysten investointeja.

Muuta kommentoitavaa

Muita huomioita strategiasta.

Lihakeskusliitto ry arvostaa yhteistyötä maa- ja metsätalousministeriön ja Ruokaviraston kanssa.

Elinkeinoa velvoittavat säädökset tulisi saattaa voimaan riittävin siirtymäajoin. Ei takautuvasti.

Hannuksela Mari
Lihakeskusliitto ry